

Габенко О.О., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Шведова Г.Л., к.ю.н., доцент

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА КРИМІНАЛЬНЕ ПОКАРАННЯ В СУЧАСНІЙ ДОКТРИНІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Упродовж останніх років відбулися неабиякі зміни суспільної свідомості. Певною мірою встановлення світових стандартів демократичного розвитку, проголошення прав і свобод людини, створення системи їх надійної реалізації, охорони та захисту цих прав каталізовані прагненням України до європейської спільноти. Кримінальний кодекс (далі – КК) якраз і має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням (стаття 1 КК) [1].

На думку М.І. Панова, кримінальна відповідальність є фундаментальною категорією кримінального права, оскільки має наскрізний характер, «пронизує» майже всі інститути Загальної та Особливої частин і лежить у їх підґрунті. Одні науковці розглядають її як юридичний обов'язок винної особи зазнати дії кримінального закону і як осуд її вироком суду за вчинений злочин з призначенням покарання чи без нього; деякі трактують кримінальну відповідальність як реалізацію санкції кримінально-правової норми й у такий спосіб фактично ототожнюють її з покаранням [2].

У Рішенні Конституційного суду України у справі про депутатську недоторканість «...Кримінальна відповідальність настає з моменту набрання законної сили обвинувальним вироком суду...» Але це визначення не містить вказівки на відповідальність саме за вчинення особою суспільно небезпечного діяння, забороненого кримінальним законом. Крім того, О.О. Дудоров зазначає, що «покарання, будучи похідним від кримінальної відповідальності, – основна, проте не єдина форма реалізації кримінальної відповідальності: не виключаються випадки, коли притаманний останній державний осуд злочину і злочинця не поєднується з призначенням покарання та його відбуванням, тобто можлива кримінальна відповідальність без покарання». Застосування покарання є одним із завершальних етапів кримінальної відповідальності. Це юридичний наслідок злочину [3].

Засади кримінального права утворюють злочин і покарання. Відповідно до частини першої статті 50 КК покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого. Покарання – це не тільки кара за вчинений злочин, воно має виховну мету. Дуже важливо, щоб ні один випадок злочину не проходив невикритим. Взагалі усе кримінальне законодавство України наразі представлено у Кримінальному кодексі України. Кожна стаття Розділу II КК «Закон про кримінальну відповідальність» також зазнала змін у 2018 році, прийняття яких обґрунтоване необхідністю його удосконалення. Наразі у геометричній прогресії зростають процеси приведення кримінального законодавства у відповідність до європейських та міжнародних стандартів. Так, до КК постійно вносяться зміни та доповнення. Є певні і законодавчі новели щодо кримінальної відповідальності під час воєнного стану. За період збройної агресії внесено 11 змін, які спричинені необхідністю адаптувати законодавство до українських реалій з початку збройної агресії Росії.

Особливо зараз, у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, поняття «кримінальна відповідальність» та «кримінальне покарання» мають особливе значення. КК не містить визначення поняття «воєнний злочин», а у Розділі XIX КК розглядаються військові кримінальні правопорушення і мова йде про кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів.

Платформа правозахисних організацій «Правозахисний порядок денний» у своєму зверненні на підтримку проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації норм міжнародного кримінального та гуманітарного права» зазначає, що у КК не передбачено кримінальну відповідальність за здійснення злочинів проти людяності, а положення про воєнні злочини не відповідає вимогам міжнародного кримінального права. Ці прогалини у національному законодавстві виникли тому, що воно не було адаптоване до українських реалій з початку збройної агресії Росії та його положення системно не узгоджувались із сучасним міжнародним правом та його запровадженням на національному рівні.

Саме у компетенції Міжнародного кримінального суду – переслідування в судовому порядку конкретних осіб, відповідальних за воєнні злочини, геноцид і злочини проти людяності. Тож для України – це шанс притягнути до відповідальності військових і посадовців Росії, причетних до трагічних подій в Україні.

На сьогодні необхідно створити ефективні юридичні норми щодо агресії, крім того застосовувати системний підхід при внесенні змін та

доповнень до кримінального законодавства, а не лише переглядати його в разі актуалізації проблеми.

Література

1. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

2. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 10–11 жовт. 2013 р. / Тацій В.Я., Борисов В.І. та ін. Харків: Право, 2013. 848 с.

3. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навч. посіб. Київ: Ваіте, 2014. 948 с.

УДК 343.232(043.2)

Гончарук О.О., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Майстро Д.М., асистент

РОЛЬ ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ У ЧИННІЙ КЛАСИФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Кримінальний кодекс України (далі – КК України) має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням [1]. Задля виконання поставленого завдання кримінальне законодавство постійно удосконалюється і тим самим зазнає змін. Яскравим прикладом є Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII.

«Кримінальне правопорушення» нині виступає родовим поняттям щодо «злочину» та «кримінального проступку», а отже, тепер при кваліфікації діяння правозастосувач має остаточно вирішити, що вчинила винна особа: кримінальний проступок, передбачений ч. 1 ст. 185 КК України, чи злочин (ч. 2-5 ст. 185 КК України відповідно), оскільки в подальшому це матиме значення для кримінально-правових наслідків вчинення кримінального правопорушення [2, с. 285].

Раніше ж незалежно від ступеня тяжкості всі кримінальні правопорушення підлягали єдиному порядку розслідування. У КК України приблизно чверті від всіх складів злочинів, становить категорія кримінального проступку. Це майже половина усіх кримінальних